

Wegen en meten

Stel je bent minister van Onderwijs en Wetenschappen. Talloze onderwijsinstellingen vallen onder jouw ministerie. Er zijn VMBO scholen en Regionale Opleidingscentra die scholieren voorbereiden op een loopbaan als lasser, timmerman, automonteur of kok. Er zijn VWO's en categorale gymnasia die leerlingen klaarstomen voor een studie Frans, scheikunde of sociologie aan de universiteit. Er zijn universiteiten, die deze vervolgopleidingen verzorgen, en die daarnaast nog een rijk aanbod hebben van mastertrajecten als letteren & management, scheikunde & maatschappij of beleidssociologie. Er zijn basisscholen waar alle kinderen naar toe moeten om te leren lezen, schrijven en rekenen. Er zijn scholen voor speciaal onderwijs waar kinderen naar toe gaan voor wie lezen, schrijven en rekenen op basisschool niveau niet is weggelegd. Soms moet je – dat hoort nu eenmaal bij het leven van een politicus – bezuinigen. Je probeert dan meestal om de pijn eerlijk te verdelen en zo min mogelijk schade te veroorzaken. De vorige keer heb je het basisonderwijs ontzien, nu kan dit schooltype dus wel wat inleveren. VMBO's en ROC's kampen met veel uitval, bij een verdere inkrimping van het personeelsbestand zou het helemaal mis kunnen gaan. De universiteit zou een krachtige motor moeten zijn in de kenniseconomie, dus die laat je maar even met rust. Of omgekeerd: je gaat juist niet bezuinigen op het basisonderwijs, maar wel op VMBO's, ROC's en universiteiten. Je neemt een beslissing op basis van *common sense* en politieke prioriteiten. Als je heel veel moet bezuinigen voer je eerst nog een maatschappelijk debat.

Wat je niet doet, als minister van Onderwijs – althans niet voorzover ik weet – is je ambtenaren vragen om een meetlat te ontwikkelen waarmee je de kosten en baten van verschillende schooltypen eenvoudig naast elkaar kunt zetten, zodat je vervolgens kwantitatief onderbouwd, objectief kunt gaan bezuinigen. Je snapt best dat een jaar onderwijs aan een school voor zeer moeilijk lerende kinderen duur is en dat de leerlingen op zo'n school geen loopbaan zullen krijgen waarmee zij hun opleiding terug betalen in belastinggeld, maar je onderneemt geen pogingen om ZMLK kinderen en scheikunde studenten tegen elkaar af te zetten in een soort interpersonele nutsvergelijking. De ZMLK school en de universiteit kosten weliswaar allebei geld, maar het gaat hier om onvergelykbare grootheden, en dat wou je vooral maar zo houden.

Of stel, je bent burgemeester en je gaat over de politie en de openbare orde in je gemeente. Ook jij hebt te maken met beperkte middelen. Gaan je politie-agenten vooral parkeerboetes uitdelen? Of zet je je dienders liever in om de hondenpoepverordening uit te voeren en nalatige burgers aan te sporen tot het gebruik van de poepschep en de plastic zak? Laat je ze extra patrouilleren bij horeca gelegenheden op zaterdagavond? Zet je mankracht in bij middelbare scholen om drugsdealers in de kraag te vatten en leerlingen ertoe te bewegen afval in een vuilnisbak te deponeren? Ga je actief controleren of kinderen beneden de zestien geen breezers drinken tijdens schoolfeesten? Ook als burgemeester zul je dit soort beslissingen nemen op basis van *common sense* en politieke keuzes. Het lijkt hoogst onwaarschijnlijk dat er een soort Openbare Orde Credit systeem kan worden ontwikkeld dat deze keuzes zou kunnen vereenvoudigen. (Handhaving van de hondenpoep verordening leidt tot 3 Openbare Orde Credits per inwoner, terwijl patrouilleren bij de horeca op zaterdag 2,8 OO Credits per inwoner oplevert.) Het ontwikkelen van een dergelijk systeem levert een schijnprecisie waar je helemaal niets voor koopt.

Vorige week publiceerde de Raad voor Volksgezondheid en Zorg een nieuw rapport, getiteld *Zinnige en duurzame zorg*. Wat in het onderwijs niet kan en in het openbare ordebeleid onmogelijk lijkt, kan volgens de Raad wel in de gezondheidszorg. Daar zouden we een algemene meetlat moeten ontwikkelen die ons in staat stelt het rendement te meten van onvergelykbare vormen van zorg. We hebben 100.000 euro en met behulp van de te ontwikkelen meetlat zouden we moeten uitmaken waaraan we die het beste kunnen besteden. Aan de zorg voor een geestelijk gehandicapt kind? Aan een demente bejaarde in een verpleeghuis? Aan preventieve borstkankerscreening? Aan een internetcursus voor alcoholisten bij de Jellinek kliniek? Aan een harttransplantatie voor een patiënt die anders ten dode opgeschreven is? Aan een hospice voor terminale patiënten?

Er is nog geen algemene meetlat voor de zorg, want het is vooral in de zorg voor verstandelijk gehandicapten en demente bejaarden buitengewoon lastig om aan te geven wat goede verzorging oplevert. Moeten we kijken naar het welbevinden van de patiënt? Naar diens zelfredzaamheid? Naar de tevredenheid van zijn familie? Naar de tijd die ouders kunnen besteden aan betaalde arbeid, omdat zij hun gehandicapte kind in goede handen weten? Volgens de Raad mogen deze complicaties ons er echter niet van weerhouden toch zo'n meetlat te ontwikkelen.

Mij lijkt dit een tot falen gedoemde exercitie. Voor het vergelijken van onvergelykbare grootheden hebben wij *common sense*, maatschappelijk debat en politieke keuzes. Leuker kunnen we het niet maken en makkelijker ook niet.

© Margo Trappenburg, 7 juli 2006.